

Nr 444.

Av herr **Bolander**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 211, angående omorganisation av fögderiförvaltningen och löneroglering för tjänstemännen därstädes m. m.

I anledning av Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 211 angående omorganisation av fögderiförvaltningen och löneroglering för tjänstemännen därstädes m. m. får jag härmed väcka följande motion.

De synpunkter, som jag härmed velat framföra, har jag funnit lämpligt uppdelat på följande sätt.

1. Angående ett tredje ålderstillägg åt landsfiskalerna (kronolänsmännen).

Enligt den under år 1878 fastställda lönerogleringen utgjorde begynnelselönen för kronolänsmännen 1,600 kronor. Enligt det nu för riksdagen framlagda förslaget skulle begynnelselönen för landsfiskalerna uppgå till 3,300 kronor. Förhöjningen kan ju således anses avsevärd, då lönen faktiskt blir något mer än fördubblad. Men om man jämför levnadskostnaderna på 1880-talet med de nuvarande, torde alla kunna medgiva, att en lön av 1,600 kronor för närmare 40 år tillbaka hade lika stort realvärde, som en lön av 3,300 kronor för närvarande kan anses äga. Härtill kommer emellertid dels att tjänstgöringsområdena enligt det föreliggande förslaget i de flesta fall bliva avsevärt större än förut, dels att länsmännens göromål under senare tid är från år betydligt ökats, samt dels att en ytterligare ökning* av göromålen givetvis blir en följd av den nu föreslagna indragningen av kronofogdetjänsterna.

Jag har icke ansett mig böra föreslå någon förändring av Kungl. Maj:ts förslag i vad det avser begynnelselön för landsfiskalerna. Där- emot torde det få anses vara med rättvisa och billighet överensstämmande, att dessa tjänstemän tillerkändes ett tredje ålderstillägg å 400 kronor att utgå efter 15 års väl vitsordad tjänstgöring. Såsom ytterligare skäl härför må anföras, att länsnotarier och länsbokhållare av såväl

första som andra lönegraden ävensom landskanslister och landskontorister enligt det nu framlagda kungl. förslaget skola erhålla tre ålderstillägg, vardera å resp. 500 kronor och 400 kronor. Det kan väl näppeligen anses vara rättvist, att landskanslister och landskontorister, vilka torde kunna erhålla sina tjänster utan att hava undergått någon som helst examen och som dessutom aldrig behöva utföra något arbete på eget ansvar, skola efter 15 års tjänstgöring erhålla högre ålderstillägg än landsfiskalerna. Om man bortser från förvaltningsbidraget, skulle slutlönen för landskanslister och landskontorister med endast 200 kronor komma att understiga den slutlön, som landsfiskalerna skulle erhålla. Landskanslister och landskontorister skulle således i pensions-hänseende bli nästan likställda med landsfiskalerna, ehuru de sistnämndas arbete helt naturligt måste vara långt mera maktpåliggande. Det arbete, som åligger landskanslister och landskontorister, är ju i de flesta fall tämligen enkelt och maskinmässigt samt fordrar icke någon nämnvärd utbildning eller högre grad av omdömesförmåga. De äro därjämte befriade från resor, varjämte, såsom förut är framhållet, ansvaret för det arbete, de utföra, i regel vilar på andra tjänstemäns axlar.

Det torde kunna invändas, att landsfiskalerna erhålla större möjligheter att förskaffa sig förtjänster utom tjänsten än landskanslister och landskontorister. Härvid är dock att märka, att denna möjlighet, sedan omorganisationen genomförts, blir betydligt mindre än förut, i ty att tjänstegöromålen i flertalet distrikt helt säkert bliva så krävande, att tjänsteinnehavarnes arbetskraft ej räcker till för några göromål utom tjänsten.

2. Angående semester åt häradsskrivare och landsfiskaler.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle samtliga landsstatstjänstemän med undantag av häradsskrivare och landsfiskaler årligen erhålla semester under längre eller kortare tid. Att innehavare av de båda sistnämnda befattningarna icke skulle erhålla sådan förmån, torde väl hava motiverats därmed, att de möjligen kunna ordna sina arbeten på ett sådant sätt, att de vid behov någon gång på året kunna bereda sig nödig vila från arbetet. Ett sådant antagande torde emellertid icke vara riktigt, och under alla förhållanden är det uppenbart, att de icke utan att hava erhållit tjänstledighet samt annan person förordnats att uppehålla tjänsten kunna vistas utom tjänstgöringsområdet. Vad särskilt beträffar landsfiskalerna, måste det beaktas, att dessa på förhand icke

kunna beräkna, att de under någon viss dag skola vara befriade från arbete i tjänsten. Givet är också, att det i avseende å såväl härads-skrivare som landsfiskaler kan medföra stora olägenheter, i fall de under en tid av endast någon dag ej funnes att anträffa å den vanliga tjänst-lokalen.

Nu är emellertid att märka, att frågan om semester icke uteslutande får bedömas ur synpunkten av behovet att under någon tid av året erhålla nödig vila eller rekreation. Rättigheten att erhålla semester innefattar på visst sätt jämväl en löneförmån. Ty det får väl anses ostridigt, att varje tjänsteman någon gång då och då måste förskaffa sig tjänstledighet för utförande av något enskilt uppdrag, som han icke lämpligen kan överlämna åt annan, för hälsans vårdande eller av annan orsak. Den, som har rätt till semester, kan givetvis i många fall ordna för sig på ett sådant sätt, att den ledighet för nyssnämnda ändamål, som han kan behöva, sammanfaller med den tid, då han har utsikt att erhålla semester. Han behöver då icke vidkännas någon minskning i inkomsterna i tjänsten, under det att den, som icke äger rätt till semester, måste för tid, då han åtnjuter nödig tjänstledighet, av lönen avstå, vad som erfordras till ersättning åt vikarien.

Slutligen må i avseende å denna punkt framhållas, hurusom under senare tid allt flera grupper av statsanställda personer erhållit rätt till semester. Även arbetare vid statens kommunikationsverk åtnjuta numera längre eller kortare tids ledighet utan minskning av lönen. I allmänhet hava städernas tjänstemän och betjante rätt till semester. Polismännen i städerna pläga numera vanligen erhålla 15 dagars ledighet med bibehållen avlöning, ehuru deras tjänstgöring i regel är så ordnad, att de dessutom hava någon fridag under varje vecka. Slutligen tillåter jag mig erinra därom, att vid innevarande års riksdag väckts en motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående införande av *allmän* semester för arbetare såväl i statens som enskild tjänst. På grund av här anförda skäl torde det väl få anses lämpligt, att jämväl härads-skrivare och landsfiskaler årligen finge åtnjuta semester under en månad.

3. Kompetensvillkor för de blivande landsfiskalerna.

Av den kungl. propositionen framgår, att för kompetens till landsfiskalstjänst skulle fordras, bl. a., »avlagd realskoleexamen eller annat kunskapsprov, som, enligt vad särskilt är stadgat, må kunna ersätta sagda examen». Då inga särskilda bestämmelser finnas angående sådant kunskapsprov, som kan anses ersätta realskoleexamen, kunna de här

citerade uttrycken lätt giva anledning till missförstånd. Om kompetensfordringarna komma att uppställas i enlighet med vad som finnes angivet i föredragande departementschefens yttrande, skulle följden därav bliva, att varje yngling, som avlagt realskoleexamen, hur okunnig och obildbar han än må vara, ansåges kompetent att vinna inträde på landsstatsbanan med förhoppning om att så småningom kunna befordras till landsfiskal. Jag har haft flera ynglingar, vilka avlagt realskoleexamen, anställda såsom biträden å mitt kontor. Några av dem hava befunnits vara så okunniga och odugliga, att de knappast kunnat användas för de allra enklaste kontorsgöromål. Jag har därför fått den uppfattningen, att realskoleexamen strängt taget icke medför större kompetens än den allmänbildning, som erhålles i våra folkskolor. Att i en blivande instruktion eller annan särskild författning uttryckligen bestämma, att realskoleexamen fordrades såsom kompetens till landsfiskalstjänst, skulle enligt mitt förmenande endast medföra olägenheter. Därigenom erhålles nämligen ingen som helst garanti för att landsfiskalernas allmänbildning bleve större än den, som de nuvarande kronolänsmännen i allmänhet förskaffat sig, utan snarare tvärt om. Bestämelsen skulle därjämte medföra, att vissa begåvade och dugliga ynglingar, som erhållit endast folkskolebildning, utestängdes från möjligheten att erhålla landsfiskalstjänst.

Skulle det anses erforderligt att utfärda särskilda bestämmelser angående det allmänna kunskapsminimum, som erfordras för erhållande av landsfiskalstjänst, så torde det vara lämpligt att kräva studentexamen. Det kan visserligen invändas, att en person utan studentexamen kan sköta en landsfiskalstjänst lika bra som den, vilken avlagt nämnda examen. Undantag kunna ju uppvisas på alla områden och så även här. Men det torde väl ändå icke kunna förnekas, att de kunskaper, som förvärvats av den, som tagit studentexamen, måste i många avseenden vara till gagn även för en landsfiskal. I sammanhang härmed anser jag mig böra erinra om ett annat förhållande, som i viss mån står i samband med frågan om landsfiskalernas utbildning. I kommittéutlåtanden samt andra yttranden och förslag angående omorganisation av fögderiförvaltningen har framhållits den stora betydelsen av att allmän åklagare ägde juridisk utbildning. Ostridigt torde ju också vara, att de ifrågasatta landsfiskalstjänsterna komma att kräva mera omfattande juridiska insikter än de nuvarande kronolänsmänstjänsterna. Man torde också hava anledning förmoda, att ett rätt stort antal personer med juridisk examen komma att aspirera å de blivande landsfiskalstjänsterna. Om en person, som avlagt studentexamen och som aspirerar

till landsfiskalstjänst eller redan erhållit sådan befattning, skulle finna, att han för tjänstens behöriga skötande vore i behov av högre juridisk utbildning, än den han mera på egen hand förvärvat, skulle det för honom icke möta några oöverstigliga hinder att avlägga juris kandidatexamen, under det att annan sådan tjänsteman, vilken avlagt endast realskoleexamen, omöjligen skulle kunna förvärva sig denna högre juridiska utbildning utan att först avlägga studentexamen. Jag förmodar därför, att om studentexamen uppställs såsom kompetensvillkor för erhållande av landsfiskalstjänst, detta bör vara ägnat att dels i avsevärd mån höja landsfiskalernas allmänna kunskapsnivå samt dels för dem bereda större möjligheter att förskaffa sig den högre juridiska utbildning, som för en åklagare är synnerligen välbehövlig.

För erhållande av häradsskrivartjänst erfordras som bekant studentexamen. Häradsskrivarnas arbete är visserligen mycket omfattande samt kräver ordningssinne och god kunskap i ett mindre antal allmänna författningar, men är emellertid i allmänhet av den beskaffenhet, att det fullt nöjaktigt kan verkställas av varje person, som är kunnig i vanliga kontorsgöromål. Det kan i stort sett jämföras med de göromål, som åligga kommunalnämndsordförande, ordförande i taxeringsnämnd samt vissa städernas tjänstemän såsom stadskamrerare, kronouppbörds-kassörer m. fl. Endast en del av dessa sistnämnda befattningshavare torde hava avlagt studentexamen, och dylik examen torde ej heller ifrågasättas för erhållande av sådana befattningar eller tjänster. Då det väl får anses ostridigt, att de blivande landsfiskalernas åligganden kvalitativt äro mera krävande än häradsskrivarnas, måste det ju förefalla egendomligt att fordra studentexamen såsom kompetensvillkor för häradsskrivarna men endast den jämförelsevis värdelösa realskoleexamen för landsfiskalerna.

4. Angående tillsättning av länsnotarier, länsbokhållare och landsfiskaler.

Som bekant tillsätts häradsskrivare och krigsfiskaler av Kungl. Maj:t, de förstnämnda efter förslag av K. befallningshavande och de sistnämnda efter det justitiekanslersämbetet avgivit yttrande. Då landsfiskalerna såsom åklagare måste anses äga större betydelse för det allmänna än krigsfiskalerna och då deras befattning och göromål i övrigt bör kunna jämföras med häradsskrivarnas, ehuru dessa sistnämndas arbetsbörda kvantitativt är större, måste det anses föreligga giltiga skäl för att även landsfiskalerna böra tillsättas av Kungl. Maj:t. Av samma anledning borde ju länsnotarie- och länsbokhållaretjänsterna tillsättas av Kungl. Maj:t. Genom en dylik anordning skulle tillsättningarna

helt säkert komma att äga rum efter mera enhetliga principer, varjämte personliga hänsyn i sådant fall finge mindre inflytande vid tillsättandet av dessa tjänster, än om utnämningen skulle ske på sätt Kungl. Maj:t nu synes hava ifrågasatt. Man har naturligtvis icke den ringaste anledning antaga, att Konungens befallningshavande vid tillsättandet skulle handla medvetet partiskt eller avsiktligt gynna en mindre lämplig person framför dem, som ägde större förutsättningar att kunna nöjaktigt sköta den tjänst, som skulle tillsättas. Men å andra sidan är det ju tänkbart, att vissa sökande på grund av personliga egenskaper, som icke hava någon betydelse för tjänsten, mera omedvetet skulle kunna gynnas framför andra. Härjämte kan ifrågasättas, huruvida det kan vara principiellt riktigt, att en ämbets- eller tjänsteman till- och avsättes av sin närmaste förman. Om länsnotarier, länsbokhållare och landsfiskaler tillsättas av Kungl. Maj:t, erhöles dessa befattningshavare ett större rättsskydd och en jämväl i övrigt i viss mån säkrare ställning. Det bör nämligen icke vara orimligt att fordra, att en allmän åklagare beredes den trygghet och säkerhet, som enligt lag i allmänhet tillkomma befattningshavare, som äro att hänföra till ämbetsmannaklassen.

5. Angående landsfiskalernas uppflyttande i högre klass i resereglementet.

I en till herr statsrådet och chefen för civildepartementet den 18 sislidne januari avläten promemoria har föreningen Sveriges kronolänsmän hemställt, bl. a., att länsmännen, som nu tillhöra femte klassen i resereglementet, borde uppflyttas i fjärde klassen i samma reglemente. Jag kan icke finna annat än att denna framställning hade synnerligen goda skäl för sig. Då de blivande landsfiskalerna med hänsyn till sin utbildning och beskaffenheten av de göromål, de hava att utföra, böra jämföras med de tjänstemän, som tillhöra fjärde klassen i resereglementet, måste det anses vara riktigt, att de också erhålla reseersättning i likhet med nyssnämnda befattningshavare. I sammanhang härmed tillåter jag mig erinra därom, att häradsskrivare, stadsfogde, alla tjänstemän av högre grad vid statens järnvägar och postverket samt av Konungens befallningshavande förordnad kontrollant vid uppborädsstämma (i vissa län vanligen länsmännen) åtnjuta reseersättning enligt fjärde klassen i resereglementet. Ifrågasättas kan väl också, huruvida det kan vara lämpligt och rättvist, att landsfiskalerna tillhöra samma klass i resereglementet som telefonister och vaktmästare i fångvårdsanstalt. En del resor, som de blivande landsfiskalerna nödgas vidtaga, måste ske med sådan skyndsamhet, att det mången gång är icke allenast ändamåls-

enligt utan t. o. m. nödvändigt att använda automobil som fortskaffningsmedel. Om emellertid ersättningen skall utgå efter femte klassen i resereglementet, kan en tjänsteinnehavare icke begagna sig av detta transportmedel utan att, för att såvitt resan avser en större väglängd, åsamka sig en avsevärd förlust. Den invändningen kan ju göras, att resereglementet i en snar framtid kommer att fullständigt omarbetas och att således den av föreningen Sveriges kronolänsmän påyrkade uppflyttningen i högre klass icke f. n. kan anses erforderlig. Det torde emellertid ännu dröja i flera år, innan en dylik revision av resereglementet kommer till stånd. Härtill kommer, att vissa detaljförändringar eller kompletteringar av sagda reglemente under alla förhållanden torde bliva en nödvändig följd av fögderiförvaltningens omorganisation, för så vitt den samma nu kommer att beslutas. Jag anser det därför vara ur flera synpunkter erforderligt, att de blivande landsfiskalerna uppflyttas i fjärde klassen i gällande resereglemente.

På grund av vad jag sålunda anført, tillåter jag mig hemställa, att riksdagen för sin del ville besluta,

1) att de blivande landsfiskalerna — utöver de i den kungl. propositionen föreslagna löneförmåner — måtte tillerkännas ett tredje ålderstillägg å 400 kr. att utgå efter 15 års väl vitsordad tjänstgöring;

2) att semester årligen må, när sådant kan ske utan hinder för göromålens behöriga gång, åtnjutas av häradskrivare och landsfiskaler, envar under en månad;

3) att för kompetens till landsfiskalstjänst fordras avlagd studentexamen eller annat kunskapsprov, som må kunna ersätta sagda examen eller att i varje fall realskoleexamen icke må uppställas som kompetensvillkor;

4) att länsnotarier, länsbokhållare och landsfiskaler skola utnämnas av Kungl. Maj:t efter förslag av Kungl. Maj:ts befallningshavande; samt

5) att de blivande landsfiskalerna måtte uppföras i fjärde klassen i gällande resereglemente.

Stockholm den 2 maj 1917.

Alfred Bolander.

